

Läti Eesti Selts

Asutatud 1908 /1988

Tekst: Toomas Kalda ja Valter Haamer

Eestlaste ajaloolised sidemed Lätiga

Kuni Eesti ja Läti riikide tekkimiseni 1918. aastal valitses eestlaste ja lätlaste vahel sajandite jooksul kujunenud etniline piir, mille ületamine oli kõigile vaba. Nii kujuneski mõlemal pool etnilist piiri segaasustus kas abiellumiste tõttu või majanduslikel põhjustel. M. Mela andmeil on eestlasi tänapäeva Eesti ja Läti piirialal elanud umbes 2000 aastat. Suuremad eestlaste keskused Lätis 19. sajandi II poolel olid Ainaži, Aluksne, Ape, Valka ja muidugi Riia. Enamikus neist töötasid kuni 1940. aastani eestlaste seltsid ja koolid, kuid eestlaste arv peamiselt assimileerumise tõttu pidevalt vähenes.

Riias tekkis suur eesti kogukond 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul. Riiga rändas Eestist nii tekstiilivabrikute töölisi ja käsitöölisi, kui ka suurkaupmehi ja tööstureid. Lisaks tuli Riiga eesti noori, kes leidsid õppimisvõimaluse Baltimaade ainsas tehnikakõrgkoolis, näit. Kaarel Eenpalu, Jüri Jaakson, Alfred Kalm jt ning Riia Vaimulik Seminaris, näit. Konstantn Päts, Jaan Poska, Jüri Välbe, Ado Birk jpt.

Kui 1881.a. elas Riias 1565 eestlast, siis 20. sajandi algusaastateks oli Riias elavate eestlaste arv kasvanud erinevatel hinnangutel kuni 28 tuhandeni.

Esimese Maailmasõja ajal ja pärast Eesti Vabadussõda siirdusid paljud eestlased kodumaale tagasi. 1920. aasta rahvaloenduse andmetel elas Lätis eestlasi 8 700.

Nõukogude ajal liikus uuesti eestlasi Lähti. Riigipiiride puudumise tõttu satuti kergemini naaberriiki õppima, tööle, samuti abielluti lätlastega, ka paljudele represseeritutele oli tagasipöördumine Eestisse raskendatud, jäädi elama Lähti.

Eestlaste seltsiliikumise algusest Riias.

Kõige elavam oli eestlaste seltsielu Riias. Vanima eestlaste organisatsioonina Lätis on ajalooõrikid maininud Riia Jekabi (Jakobi) kiriku eesti luteri kogudust juba 1777.a. 1880.a. loodi Riias lauluselts „Imanta”, mis ühines 1908. aastal Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Seltsiga. „Imanta” esimeheks on olnud ka kirjanik August Kitzberg. Seltsil oli oma raamatukogu, koor ja näitetrupp. Riias tegutsesid veel Riia Eesti Jõukarastuse Selts, võimlemiselts Aberg, eesti üliõpilaste korporatsioon Vironia (asut.1900), Eesti Karskusselts, Riia Eesti Kaubatarbijate Ühisus jt.

1900.a. asutatud Eesti Karskusseltsi ja „Imanta” ühinemisel asutati **06.jaanuaril 1908.a.** kõiki Riia eestlasi ühendav organisatsioon – **Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Selts (REHAS)**. Seltsi põhikiri koostati Vanemuise Seltsi põhikirja eeskujul. See nägi ette, et naistel on võrdne õigus osa võtta seltsi tegevusest.

Liikmemaksuks määrati meestele üks rubla ja naistele 50 kopikat aastas.

Seltsi liikmetest moodustati toimkonnad: ehitustoimkond, haldustoimkond, laulu- ja näitetoimkond, pidutoimkond, haridustoimkond, suurmüükide korraldustoimkond, karskusrühm, naisosakond.

Seltsi esimeheks valiti hilisem Eesti riigivanem ja kauaaegne Eesti Panga president Jüri Jaakson. REHAS on olnud koduks paljudele tuntud eestlastele, nimetagem neist vaid mõned: Jakob Pärn, Kaarel Eenpalu. Konstantin Päts, Eduard Vilde, August Kitzberg, Ernst Enno, Hugo Laur, Kaarel Ird jpt. REHAS jätkas oma tegevust 1940. aastani. mil ta suleti nõukogude võimu poolt.

Seltsi tegevusest kuni Läti Vabariigi iseseisvaks kuulutamiseni.

Seltsi ja selle ehitustoimkonna mureks oli oma maja ehitamiseks krundi ja raha muretsemine. Sobiv maatükk leiti **Nometnu iela 62**. Krundi hinnaks koos sellel oleva puumajaga kujunes 29 265 rubla, ehitatava maja hinnaks kalkuleeriti üle 100 000 rubla. Laenu krundi ostuks ja maja ehitamiseks saadi Tartu Laenu- ja hoiuühisuselt ning Viljandi Krediidiühingult. Laenu intress oli 6%. Laen tasuti lõplikult 1923. aastal.

Pangalaenu, eestlaste annetuste ja oma tööjõu abil valmis 1913.a. sügiseks 6-korruselise, teatrisaaliga ja pöördlavaga seltsimaja. Majja koliti aga juba enne selle lõplikku valmimist -- 26. detsembril 1912. Selle sündmuse pidulikkust tõstis kohalolijate pidulik riietus, koori esinemine, seltsi esimehe Jüri Jaaksoni ja aukülalise Jaan Tõnissoni kõned. Kõnedele järgnesid tervitused. 1940.a. maja natsionaliseeriti.

Aastail 1944 – 1953 töötas majas Jelgava teater, 1954 – 1988 tegutses selles Läti TV keskus, hiljem mõned aastad ka Läti Rahvusoper (Operimaja renoveerimise ajal).

Eestlaste lemmikharrastused olid **koorilaul** ja **näitemäng** Aasta jooksul esitati 8 – 10 näidendit. Näidendite tekstiraamatud telliti tavaliselt Eesti teatritelt - Vanemuiselt ja Estonialt. Esimeseks eesti näidendiks Riias oli A. Kitzbergi „Libahunt“ (1914). Näiteringi kritiseeriti eesti keele kehva oskuse pärast. Riias domineeris I maailmasõja eel saksa keel, läti keele oskuseta saadi veel hakkama.

Segakoori repertuaar oli üsna ulatuslik. Koori esinemised ja näidendite õhtud andsid seltsile vajalikku sissetulekut.

Kuna liikmemaksudest ja pidudest saadav sissetulek ei katnud seltsi väljaminekuid, hakati lisa hankima suurmüükidest ja loteriidest. Sissetulek nendest ei olnud aga kindel, sest nende korraldamiseks oli tarvis kuberneril luba, kuid aeg-ajalt kuberner loa andmisest ka keeldus.

Karskusrühma tegevus seltsis esialgu kulges üsna ladusalt, kuid varsti selgus, et seltsile on majandus tähtsam, kui karskusaade, 1914. aastal karskusrühm likvideeriti.

9. märtsil 1908 asutati **naisosakond**, mille eesmärk oli aktiveerida naisi tegelema ühiskonna, kasvatuse, kirjanduse ja kodu ning rahvusidentiteedi teemadega. Naised korraldasid eespool toodud teemadel mitmesuguseid üritusi, pereõhtutega koguti tegevuse korraldamiseks raha.

Et pidurdada ümberrahvastumist, peeti vajalikuks **avada eesti õppekeele kool**. Selts kogus kooli tarbeks raha piduõhtute, annetuste ja väljamüükidega. Iga õpilane pidi tasuma viis rubla poolaastas. Õppetöö koolis toimus alguses olude sunnil vene keeles, sest lapsed ei osanud küllaldaselt eesti keelt. Eesti keele tundide arvu suurendamist ei võimaldanud aga riiklik õppekava. Lastevanemate koolihariduse ja eesti keele oskuse tase olid nii madalad, et nad ei

osanud lapsi koduste koolitööde tegemisel aidata. Lastevanematele oli probleemiks ka õpikute hind.

Emakeele säilitamise eesmärgil selts hoolitses eestikeelsete raamatute muretsemise eest seltsi raamatukokku . 1912. aastal oli raamatukogus juba 2176 köidet.. Raamatukokku telliti ka eesti ajalehti. Huvi raamatute laenutamise ja ajalehtede lugemise vastu kasvas jõudsasti.

Seltsi **haridustoimkond** korraldas liikmetele ettekandeid mitmesugustel teemadel ning tasulisi kursusi. Naised said 25% hinnaalandust. Õpetati eesti, vene ja saksa keelt ning matemaatikat ja tehnilist joonestamist. Majanduslikult kursused seltsile ei olnud tasuvad. Kursustel õppimise kaudu püüdsid eestlased parandada töökohtadel enda sotsiaalset staatust.

Kursused lõppesid I maailmasõja puhkedes.

Esimese maailmasõjaga kaasnenud probleemid

Kuni I maailmasõja alguseni oli seltsi areng läinud tõusuteed. **Liikmete arv oli kasvanud 548 inimeseni.** Kasvanud oli ka õpilaste arv koolis.

Maailmasõja puhkedes seltsi kauaaegne esimees Jüri Jaakson läks Tallinna, Riias lahkus ka seltsi teisi juhtivaid tegelasi. **Seltsi liikmete arv 1914. aasta detsembrini langes 270 võrra.**

Oktoobris 1914. asus seltsi majja Punase Risti haigla, novembris sõjaväehaigla. Seltsi tegevus omas majas lõppes. **Viimane seltsi koosolek enne sõja lõppu toimus 15. jaanuaril 1915,** selle aasta sügisel sulges ukseid ka kool. 1916. aastal laamendasid majas Läti punased kütid.

1917. aasta 9. aprillil püüdis selts tegevust tasapisi käima saada. Seltsi esimeheks sai Riia eesti koguduse pastor Theodor Tallmeister. 1920. aastal ta siirdus Tallinna sealse Pühavaimu kiriku õpetajaks.

Hakati oma maja korrastama ja raha saamiseks pidusid korraldama. **Esimese piduõhtu sissetulek läks isamaalises vaimus Eesti Rahva Muuseumile.**

Kui sakslased okupeerisid 1918. veebruaris Eesti, tuli Viljandi Krediidühing uurima, kuidas maja ehitamiseks antud laenu seltsilt kätte saada. 1920. aastal sai pank oma raha kätte.

1919. aasta algul läks võim Riia bolševike kätte. Need omavolitsesid majas viis kuud. Seltsi raamatukogu viidi kesklinna ja kavatseti kõik raamatud põletada. Õnneks ei jõutud seda teha. 1919. aasta oktoobris võimule tulnud landesveeri raamatukogud ei huvitanud ja selts tõi oma raamatud kesklinnast tagasi.

Segaste aegade tõttu oli seltsi võlg pankadele kasvanud 200 000 rublani.

Selts 1920. – 1930. aastail

1920. aastate algus oli seltsile majanduslikult raske aeg, sest tuli hakata tasuma arveid ja võlgu. Maja vajab remonti. Seda hakati tegema talgute korras ja annetuste abil. Kahjuks tekkis vastuolu naisosakonnaga ja see lahkus 1923. aastal seltsist ning asutas **1924. aastal** sõltumatu naisorganisatsiooni - **Riia Eesti Naisselts „Darjo“.**

Selts asutas 1928. aastal ajalehe Läti Eestlane. Lehte anti välja koos Postimehega, kellelt saadi uudiseid ja reklaami. 11 numbri järele leht lõpetas ilmumise, kuna väljastpoolt Riit elavad eestlased nurisesid, et nendest leht ei kirjutatud.

Samal aastal asutati seltsis **spordiring**, mis tegeles raskejõustiku ja jalgpalliga. Spordihuvilisi oli seltsis siiski vähe.

1928. aastal õnnistati seltsi lipp. Ristivanemateks Vanemuise Selts Tartust ja Riia Läti Selts.

1930. aastal toimus Riias Läti eestlaskonna I kongress. Põhiteemad kongressil olid kool ja vabaharidustöö. Ettekannetes rõhutati naiste tähtsust kasvatajana ja eesti keele õpetamise olulisust. Puudusena toodi esile, et eesti lastest käib eesti koolis alla 50%. Põhjuseks peeti eestlaste hajaasustust, kehva rahvustunnet ja segaabielusid. Pakuti välja keelekursusi ja õpilaste vahetust Eestiga ning loodeti Eesti riigilt rohkem tuge eesti koolile.

1930. aastatel tegevuse alusmüüriks olid endiselt laulukoor ja näitering. Riias andsid etendusi paljud Eesti kunstiinimesed.

6. jaanuaril 1933 tähistati seltsi 25. aastapäeva suure piduõhtuga ning avaldati õpetaja Jaan Akermani koostatud seltsi ajalugu. Eesti Vabariigi 15. aastapäeva auks korraldati etnograafianäitus, pidustustusel kõneles prof. Jüri Uluots ning pidulikul jumalateenistusel jutlustas prof. Hugo Rahamägi.

1933. aasta suvel peetud teisel ülemaailmsel väliseestlaste kongressil muretseti eestlaste kiire assimileerumise pärast lätlastega. Kritiseeriti ka Läti valitsust, et see näitab statistikas eestlaste arvu väiksemana tegelikkusest ning suleb eesti koole ja klasse. Sama aasta teise poole kõrghetk oli **Eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi külaskäik Riiga.** Presidendi kõnet oli tulnud kuulama kokku 400 eestlast.

1934. aasta keskseks sündmuseks oli Eesti iseseisvuspäeva tähistamine. Kõneles Läti sõber **prof. Ants Piip** eestlaste iseseisvusaja saavutustest ja **mag. Richard Indreko** eesti rahva ajaloost. Jutluse pidas kirikuõpetaja Kuusik. Sellel aastal tähistas oma **10. aastapäeva Riia Eesti Naisselts.** Juubeliaasta puhul toetas selts ühe algkooliõpetaja koolitamist Eestis.

1935. aastal olid Eesti iseseisvuspäeval külalisteks peaministri kt. Kaarel Eenpalu, kindral Arthur Lossmann ja prof. Ants Piip. Pidupäeva eelõhtul toimus Tartu Ülikooli meeskoori kontsert Läti Konservatooriumi saalis. Seltsi piduõhtul **kõnelesid Kaarel Eenpalu, õpetaja Jaan Verendel ning suursaadik Karl Menning.** Seal tehti teatavaks ka Läti valitsuse otsus püstitada mälestusmärk Lätis hukkunud Eesti sõduritele.

1936. aastal toimus Eesti vabariigi iseseisvuspäeva pidulik tähistamine.

Aprillis korraldati Riias kõikide rahvaste pidu. Seltsi naised valmistasid pidulistele eesti toitudega laua ja rahvatantsurühm esitas eesti rahvatantse. **18. oktoobril tähistati Lydia Koidula 50. surmaaastapäeva.** Sellel esitati ülevaade luuletaja elust ja loomingust ning kanti ette tema luuletusi.

Novembris pidas kolonel V: Saarsen loengu „Naise osa riigi kaitses“.

1937. aastal tähistati iseseisvuspäeva asemel Välis-Eesti päeva. Kõnelesid suursaadik Hans Rebane ja aukonsul Hubert Rosenfeldt. Ajakirjanik E. Salurand edastas seltsile tervituse ja õnnitlused Väliseestlaste ühingu poolt. Vanemuise teater esitas H. Raudsepa näidendi „Lipud tormis“.

1938. aastal sai selts 30-aastaseks. Pidukõnest selgus, et 327 asutajaliikmest oli alles 22. Seltsi juhatus valmistas seltsi liikmetele üllatuse - seltsi raamatukokku oli muretsetud 130 uut eestikeelset raamatut. **Seltsis oli liikmeid 430.**

Suvel võttis seltsi esindaja osa III Välis-Eesti Kongressist ja seltsi koor võttis osa kongressile järgnenud üldlaulupeost.

Novembris tähistati Läti Vabariigi aastapäeva. Selts saatis õnnitlustelegrammid president Karlis Ulmanisele ja välisminister Vilhelms Muntersile.

F. Moor intervjuueeris Riia eestlasi Eesti Raadio jaoks.

1939. aastal jätkus seltsi tegevus endist viisi. Siiski hakkas tegevseuses tunda andma ebastabiilsus. Jaanuaris korraldatud jõulupuul esitleti seltsi kauaaegse esimehe **Jüri Jaaksoni marmorist rinnakuju**. Selle autor oli skulptor Voldemar Mellik Tallinnast. Tegevuse kõrghetkeks oli reis Lõuna-Lätisse (Bauskasse ja Rundalesse). Novembris tähistati Välis-Eesti päeva piduõhtuga, kus esines ka Estonia teatri tenor **Martin Taras**.

1940. aastal kursusi ei korraldatud. Üle 20 perekonna, kus üks perekonna pooltest sakslane. olid siirdunud Saksamaale. Riia külastas siiski mitu Eestimaa koori.
Selts suleti, maja natsionaliseeriti.

Seltsi tegevuse taastamine ja tegevus alates aastast 1988

Nõukogude okupatsiooni aastail ametlikke eestlaste organisatsioone Lätis ei olnud.

REHAS tegevus taastati 1988. aasta 11.nov. toimunud koosolekul **Läti Eesti Seltsi (LES)** nime all. **Läti Eesti Seltsile**, kui REHASe õigusjärglasele **tagastati seltsimaja omandiõigus Riia Eesti Maja Nometnu.t. 62 19.jaan.1997.a.** Selle saavutamiseks tuli palju tööd teha tollaegsel juhatusel, eesotsas P.Svarpstina'ga. Tänapäev mäletame Leo Tiro, tol ajal veel elanuid REHAS-e liikmeid (Erna Tišheizere, Otilie Suine, Linda Dumpe, Lucija Rembach, Ausma Henilane jt.) kes käisid tunnistusi andmas kohtu-istungeil maja tagastamise küsimuse arutamisel Tagastamisotsuse saavutamisele aitas kaasa ka EV president Lennart Meri. Ta oli meie külaliseks 1996.a sügisel, ning kuulnud meie murest maja suhtes, andis meile lootust küsimuse soodsa lahenduse suhtes. See saabuski Läti Vabariigi Saeimi vastava seaduse vastuvõtmisega jaanuaris 1997.

1. sept.1989.a. avas LES algatusel taas ukse Riia Eesti kool, mis tegutses Riia Eesti Majas kuni 2004. a. sügiseni, mil ta viidi üle teise, Läti riigi (Riia linna) omandis olevasse koolimajja (seadus keelab riigil investeerida eravalduuses olevatesse hoonetesse). (vt veel osas „Eesti kool“)

Olulisimaks LES lähiajaloo suursündmuseks oli Läti eestlaste poolt Riias korraldatud **Ülemaailmsed Eesti Päevad ESTO – 2004**. Ürituse korraldamiseks oli asutatud MTÜ Esto 2004. Selle asutaja oli LES, juhtideks Toomas Kalda ja Pärja Svarpstina

ESTO - 2004 toimus Riias 27. - 30. juunini 2004. Selle raames toimus lisaks ava- ja lõputseremooniale hulgaliselt üritusi - kunsti- ja folkloorinäitusi, folklooriansamblite esinemisi, käsitöökodasid, galakontsert Läti Rahvusooperis, rahvuskongress, ligi 300 osatäitjaga valguspidu ning rahvapidu-simman Riie Vabaõhu- ja Etnograafiamuuseumis. Suursündmusest võttis osa ligi 3000 inimest üle maailma.

2014. aasta alguse seisuga elas Lätis ametlikult 2 270 eestlast

(http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/01072013/01.01.2014/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD.pdf).

Praegu on seltsil ligi 200 aktiivset liiget. Seltsi juures tegutseb segakoor Leelo, huviringid, seenioride klubi, keelekursused, tõlkebüroo, raamatukogu. Kultuuriüritused toimuvad korrapäraselt igakuiselt. Alati tähistatakse emakeelepäeva, Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva, emadepäeva jt. Riia Jaani kirikus toimuvad igakuiselt EELK koguduse eestikeelsed jumalateenistused (õp. Valdek Johanson). Igakuiselt, esimese täisnädala teisipäeva õhtuti kl 19.15 toimuvad **Läti Raadios eestikeelsed saated**, mida saab kuulata ka internetis aadressil www.lr4.lv.

Selts osaleb Läti Vabariigi presidendi ja kultuuriministeeriumi ümarlauas rahvusvähemuste küsimuses, Läti Vähemusrahvuste Kultuuriseltside Ühenduses jm. ühiskondlike ning valitsusväliste organisatsioonide tegevuses, Läti kultuuri- ja ühiskondlikus elus.

Selts on ka Eesti Kultuuriseltside Ühenduse liige, osaledes aktiivselt Eestis toimuvatel kultuuriüritustel.

Läti Eesti Seltsi juhatajad 1988.a.-2017.a.

.Leili Utno - 1988 -1992, Pärja Svarpstina -1993 - 2005, Piret Valma - 2005 – 2011, Toomas Kalda - 2011 – 2017 ja LES üldkoosolekul valitud veel 3 aastaks.

Alates 1996.a on Läti Eesti Selts ka Ülemaailmse Eestlaste Kesknõukogu (ÜEKN) liige.

Esiletõstmist vääriavad paljud seltsi liikmed, kellest kahjuks mitmed on meie seast tänaseks lahkunud - Elmar Johanson (lahk.), Tõnu Karma(lahk.), Leo Tiro(lahk.), Linda Dumpe, Kristine Ducmane, Karl Kruus, Ülo Meri(lahk.), Valdeko Meri, Valdek Johanson, Jaanus Johanson, Raja Simsone, Imbi Strenga(Kallikorm)(lahk.), Milvi Skribe, Maarika Naaris jpt, ka kõik koori Leelo lauljad.

Viimase aja tegevusest – nii LESis toimunust kui ka sündmustest, kus seltsi liikmed osalesid

Veebruari algul, 02. – 28.02.2016 toimus Riia Läti Seltsi majas Eesti kunstnike näitus KOHTUMISPAIK 2. Meie seltsi poolt olid teostatud näituse infomaterjalide tõlked läti keelde. **Näituse korraldajaks oli ESTONIA Selts** ja selle juhatuse liige **Juris Žigurs.**

20. veebruaril 2016. olime kutsutud osalema **Kengaragsi (Riia linnaosa) raamatukogusse** Eesti Vabariigi ja Leedu Vabariigi isesisvuspäevade ning Läti Vabariigi *de iure* tunnustamise aastapäeva tähistamise üritusele, kus Toomas Kalda, kui Eesti Seltsi esimees, tegi ettekande nii Eesti Vabariigi iseseisvuse saavutamisest kui ka Läti Eesti Seltsi elu teemadel. Laulis seltsi tubli naisansambel.

22.veebruaril 2016 avati ülikooli akadeemilises raamatukogus **näitus „Jaan Poska ja Tartu rahuleping“.**

Eesti Vabariigi 98. aastapäeval tähistamiseks: toimus 24.veebruaril 2016 Eesti Vabariigi Riia suursaatkonna korraldatud pidulik vastuvõtt Riia Läti Seltsi majas. Kutsutud oli LES juhatus ja mitmeid teisi Lätis elavaid eestlasi, eesti ettevõtjaid, tudengeid. **Osales tervituskõnega ka Läti Vabariigi presidendi kohusetäitja ja Saeimi esinaine Inara Murniece.**

Emakeelepäeval, 14. märtsil 2016 toimus lilledel viimine K. J .Petersoni hauale ja 18. mail oli selts kirjastuse „Lauku Avize“ kutsel eesti kirjaniku Lembit Uustulndi raamatu „Kiikhobune Antverpenist“ lätikeelse tõlke esitlusel. Et Lembit Uustulndi puhul on tegemist kapten-kirjaniku või kirjanik-kapteniga, kelle teenistuskäigust seitse aastat on möödunud ka Tallinki Riia-Stokholmi liinil, siis toimus esitlus Tallinki parvlaeval „Isabella“. See oli ainulaadne koht taolise sündmuse jaoks, kuid kindlasti väärised seda nii raamat, selle autor, tõlkija Abrams Druvis kui ka kirjastuse pere, kes kõik selle ilmumisele kaasa aitasid.

Iga-aastane korraline Läti Eesti Seltsi üldkoosolek toimus 26. märtsil 2016. Suurematest töödest maja juures sai ära märgitud saali katuse osaline

väljavahetamine. 2016. aasta lõpuks sai suure saali ühel poolel 300 m2 katuse täielik vahetus lõpule viidud.

Aprillis 2016 toimus meie kauaaegse hea koostööpartneri – Pärnu **rahvatantsu-ansambli Kajakas 65. aastapäeva suur galakontsert Pärnu kontserdi-majas**. Seltsi esindus käis sünnipäevalisi õnnitlemas ja tänamas varasema koostöö eest.

Maikuu üheks peasündmuseks oli emadepäeva ja nelipühade-suvistepühade tähistamine Eesti Majas. Südamliku õhkkonna löid päevakohased laulud koori Leelo esituses, Pärja Svarpstina rääkis emadepäeva ja suvistepühade tähistamise tavadest, toimus seltsi juubilaride õnnitlemine Lõpuks vaadati ühiselt eesti filmi „**Vana daami visiit**“ Ita Everiga peasas.

14.juunil 2016 osales selts tavapäraselt Lätis tähistataval kommunismiohvrite mälestuspäeva rongkäigul Riia Okupatsioonimuuseumist Vabadussambani ning seal toimunud lillede asetamisel ja mälestusmiitingul.

18. juunil 2016 toimus väga huvitav ekskursioon Tallinnasse, Lennusadama muuseumisse ning 13.ja 14. augustil Rakvere linnusesse, Kohtla-Nõmme kaevandus-muuseumisse - Narva kindlusesse - Kuremäe kloostriisse, kõrvalepõikega Valastu joa juurde.

Augustikuus osalesime Tartus toimunud Eesti kultuuriseltside ühenduse korraldatud seminaril väliseesti seltsidele, põhiteemadeks seltsid ja noored ning Eesti Vabariik 100, mille raames oli võimalus, lisaks huvitavale ja tihedale päevakavale, tutvuda ka uue, veel avamata ERM hoonega. Järgmisel päeval jätkus see mõttetalgutega Rakke kultuurikeskuses, kus samuti saime teada noorte tegevuse mitmetest tahkudest ja võimalustest. Kohal olid esindajad Eesti Kaitseliidu, Noorkotkaste ja Kodutütarde organisatsioonidest, kes tutvustasid oma tegevust. Mõni päev pärast Narva ekskursiooni – 17.-18. augustil 2016 oli Riias külas Eesti Rahvuskaslaste programmi nõukogu, nelja ministeeriumi: välis- sise, kultuuri- ja haridus- ning teadusministeeriumite esindajatega, pluss Aho Rebas Rootsist ÜEKN esindajana. Kõigepealt olid külalised Riia eesti koolis, seejärel juba Eesti Majas ning järgneval päeval Eesti Vabariigi suursaatkonnas. Eesmärgiks oli meie probleemidega tutvumine.

1 septembril 2016 alustas Riia Eesti koolis 2 esimest klassi, kokku 34 õpilasega. Kokku õppis koolis läinud õppeaastal 196 last (eelmisel õppeaastal 186, vt veel osas „Eesti kool“).

7. septembril 2016 kirjutati alla liitumisleping Läti uue kogukondade ühendusega – Kopienu apvieniba.

12. septembril 2016 olid Riia Eesti Majas ÜEKN juhatuse liikmed Aavo Reinfeldt Californiast ja Rain Ots Soomest, et tutvuda maja seisukorraga. Nende külaskäigu aruanne oli aruteluks 22. septembril ÜEKN juhatuse koosolekul. Moodustati komisjon, mille ülesandeks oli võimaluste leidmine maja korrastamiseks. Kahjuks mingit reaalse toetuse võimalust ei leitud.

24. septembril 2016 võttis seltsi esindus osa EKSÜ raames ühe meie hea koostööpartneri - Rakke Valla Haridus Seltsi tegevuse taastamise 20. aastapäeva tähistamisest...

30. septembril 2016 võttis Riia Eesti maja vastu külalisi Lätis toimunud soome-ugri päevade raames. Sellega sai Eesti maja esmakordselt üheks nende kolmandat aastat Lätis toimunud päevade toimumiskohaks (põhi-toimumiskoht oli Riia Läti Seltsi maja, eestvedajaks Juris Žigurs Estonia seltsist.

Jaak Prozes tegi ettekande soome-ugri rahvaste ajaloo ja liikumise kohta.

Kontserdil esinesid Riia eesti kooli õpilased koos külalistega. Ettekanded olid eesti-liivi-läti keeles.

27.10.2016 avati tuntud eesti tekstiili-kunstniku, Eesti Tekstiilikunstnike Liidu juhataja, Tallinna Katariina Gildis tegutseva Kaire Tali näitus „Retriit“ Riia Eesti Majas. Selleks selts hankis ja saalidesse paigaldas piltide riputussüsteemid. Näitus oli üleval kuni 2017.a jaanuari lõpuni.

19. novembril tähistasime Riia Eesti majas Läti Vabariigi 98. ja Läti Eesti Seltsi tegevuse taastamise 28. aastapäeva. Külla olid tulnud toredate kontsertkavaga head sõbrad Koselt, sealne kammerkoor Heli Sepa juhatusel. Külalistele sai korraldatud nii linnaekskursioon kui ka Läti Rahvusraamatukogu külastamine, kus töötajate ja külastajate sooja vastuvõtu ja aplausi teenisid külaliste mitmes kohas esitatud laulud.

29. novembril 2016 avati Läti Ülikooli Akadeemilises raamatukogus. Eestiga seotud saksa kunstniku Johannes Nijmeyeri tööde näitus. Kunstnik (tol ajal Wehrmachi ohvitser) oli siinmail sõja-aastail, tema töödel on aga kujutatud meile kõigile tuntud paiku. Näituse korraldas Kuressaare museum.

Jõulude eel korraldas Eesti Vabariigi suursaatkond toredate vastuvõtu siinsetele eestlastele. Riia Jaani kirikus aga toimus tavakohane eestikeelne jõuluteenistus teisel jõulupühäl. Seal esines ka seltsi koor **Leelo**, seejärel oli koosviibimine Eesti Majas.

Detsembrikuus 2016 sai teoks veel kolmas ekskursioon Tartusse, et külastastada Eesti Rahva Muuseumi uut hoonet ning teha ringkäik jõuluehtes linna ja jõululaadale.

23.märtsil 2017 toimus Riia Eesti Majas tuntud eesti tekstiilikunstniku Peeter Kuutma näituse „Kunst ja tekstilikunst 2, kus oli väljas 2 tema gobelääni ja vahakriidi tehnikas jooniseid. Esimene selline näitus oli avatud eelmisel aastal ühes Helsingi galeriis.

Läti Eesti Seltsi käesoleva aasta korraline aruande-valimise üldkoosolek toimus 25. märtsil 2017. Üldkoosolek pikendas juhatuse volitusi veel 3 aastaks, valiti ka (hiljuti meie seast lahkunud Ülo Meri asemele) uus liige – vandeadvokaat Tarmo Pilv, kelle põhi- töö ja elukoht on Tartus, kuid igal nädalal ka Riias.

4.mail 2017 istutasime tamme Strazdumuiža kunagise koolimaja kohal oleva eesti sõjameeste mälestusmärgi juurde Riia äärelinnas Juglas, tähistamaks Eesti ja Läti Vabariigi 100-ndat juubeliaastat ning Läti Vabariigi iseseisvuse taastamise päeva. Mõtte algatajaks oli LES liige, eesti juurtega Maris Tralmaks. Strazdumuiža oli koht, kus Vabadussõjas jäid pidama liitlasriigi Prantsusmaa nõudel Võnnust Riia poole vabastuslahingute esirinnas olnud eesti väeosad. Nagu kirjutas nende sündmuste vahetu osaline, soomusrongide divisjoni staabiülem Arnold Hinnom oma mälestustes, olid inglased ja ameeriklased valmis esitama Landeswehri ülemjuhatajale von der Goltzile ultimaatumi Riia evakueerimise kohta, kuid Prantsuse esindaja ei pooldanud Eesti vägede sissemarssimist Riiga, kartes sellest tekkivaid vastuolusid Eesti ja Läti vahel. Just Prantsuse esindaja nõudel ning vahendusel kirjutatigi alla rahuleping Landeswehri ja eesti vägede vahel Strazdumuiža koolimajas, kus praegu asub mälestuskivi ning nüüd ka meie istutatud tamm. See on praeguse 6. trammi lõpppeatuse läheduses. (vt fotod).

Üheks huvitavaks sündmuseks oli ka eesti juurtega hollandi režissööri Helga Meritsa filmi „1943.aasta klass“ näitamine Okupatsioonimuseumis 29.mail 2017. Toimus kohtumine ka režissööriga, kelle isa oli üks neist 1943.aastal sunniviisil võõrväkke värvatud koolipoistest - sõjameestest, kelle elulood ta niivõrd andekalt ja mõjusalt oskas linale tuua.

Läti Eesti Seltsi suhtleb Eesti Vabariigi Riia suursaatkonnaga tihedalt. Tähtpäevadel kohtutakse üksteise juures, selts saab saatkonnalt infot eesti kultuurinimeste esinemiste kohta Lätis ning vajadusel ka nõu.

Toimib seltsi raamatukogu. Puudu jääb uuemast eesti kirjandusest. Üksikuid teoseid oleme soetanud siiski oma nappidest vahenditest. Teatud hilinemisega saame ka eestikeelseid ajalehti, tänu koostööle Tallinnas oleva Eesti Lätlaste Seltsiga – nemad saadavad meile eesti ajalehti, meie neile läti keelseid, mida oleme saanud, tänu vastutulekule läti ajalehtede-ajakirjade kirjastuste poolt tasuta eksemplaridena.

Läti Eesti Majaga seotud töödest

Pidevalt oli päevakorras maja tagakülje välimuse mittevastavus Riia linnavalitsuse eeskirjadele, mis võib tuua kinnisvaraameti poolt osale hoonest rusude staatuse kehtestamise ja kinnisvaramaksu tõstmise 3 protsendini katastriväärtusest, vaatamata meie poolt tehtud suurele tööle katuse korrastamisel, mis on meile esmajärjekorras vajalik, et tühja maja hävinemise eest kaitsta. 2017.aasta kinnisvaramaks tõusis üle -eelmise aasta 1200 eurolt hüppeliselt 17820 euron. **Antud olukorras oli selts sunnitud vastu võtma pakkumise majaosa andmisele pikaajalisele rendile, koos väljaostu õigusega, üsna kesistel tingimustel meie kinnistu kaasomanikule, kellelt on olemas lubadus nimetatud fassaadi kordategemiseks, koos akende ja teise katusepoole vahetusega. Üldkoosolek 25.märtsil 2017, kus oli arutusel nimetatud ettepanek, hääletas selle poolt valdava häälteenamusega, vaid 3 vastuhäälega.**

Riia Eesti kooli tegevusest

Riia Eesti kool loodi LES algatusel kohe varsti pärast seltsi taasasutamist. Kool on läti keelne, kuid osa õppeaineid õpetatakse eesti keeles. Eesti keelt õpetatakse nooremates klassides keskmiselt neli tundi nädalas. 2015. aasta 13.märtsil kool tähistas Eesti Majas oma tegevuse 25. aastapäeva. Osales ligi sada vilistlast ja 23 endist töötajat. Kool oli küllalt pikka aega ka Eesti Majas, tegutses keskkoolina, kuid kriisiaegse säästuprogrammiga kärbiti 9-klssiliseks põhikooliks, viidi ka üle riigile kuuluvasse vanasse koolihoonesse (seadus keelab riigivahendite investeerimist eraomandis olevasse hoonesse!).

2015./2016. õppeaastal õppis koolis 186 õpilast, 2016/2017 – 196 õpilast, töötab 20 õpetajat. Eesti keele õpetajaid on 4.

Kooli tublid rahvatantsijad osalesid ka 2017. aastal toimunud Eesti koolinoorte tantsu- ja laulupeol Tallinnas.

Allikad: Marjo Melo “Läti eestlased. Ajalugu, keel ja kultuur”. – 2007 Tallinn, 218 lk.

“Eestlased Lätis. I raamat - Autorite kollektiiv. Peatoimetaja Leili Utno. 2007 Tallinn, 322 lk.

Seltsi juhatuse protokolliraamatud

Kooli kodulehel www.rivsk.lv on viide eestikeelsele Anne Lauri blogile, kus on palju kooli kohta käivat infot.

Toomas Kalda

LES juhatuse esimees